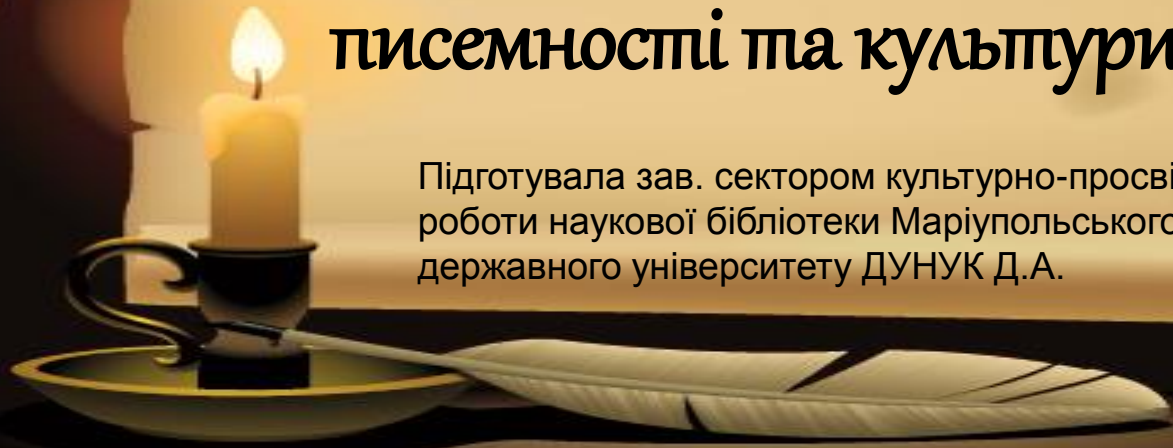

Є мова – є нація

(до Дня слов'янської
писемності та культури)

Підготувала зав. сектором культурно-просвітницької
роботи наукової бібліотеки Маріупольського
державного університету ДУНУК Д.А.

«Душа, що не знає літер, – мертва душа!»

Кирило

А аз	Б бѣн	В вѣдн
Г глаголѣ	Д допрѣ	Є естѣ
Ж живѣте	З зело	З земля
И и	К како	М мысаете
Н наши	П покой	Є слово
Т твердо	Ф ферт	Ѡ омега
Ц цы	Ш ша	Ъ ер
Ы еры	Ь ить	ІА (н)я
ІЄ (н)е	А юс малый	Ж юс большой
Ѣ ѣн	Ѧ ѣн	Ѧ ѣн
	Ѧ ѣн	Ѧ ѣн
	Ѧ ѣн	Ѧ ѣн

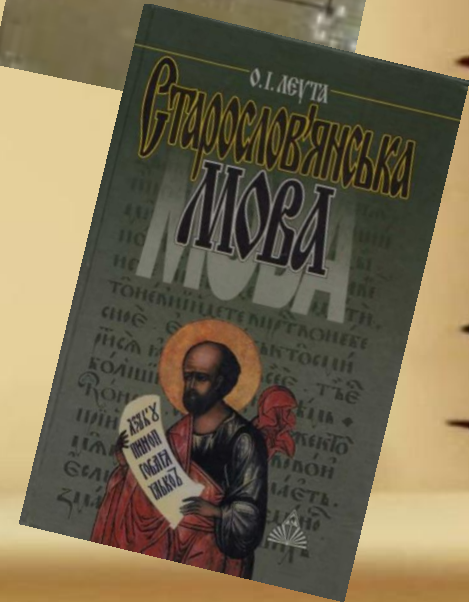
Київська Русь – центр слов'янської писемності

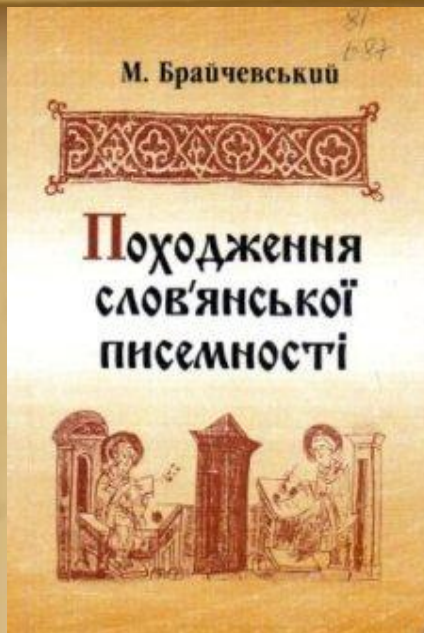
- Станівський, М.Ф. Старослов'янська мова : навч. посіб. / М.Ф. Станівський. – Київ : Вища школа, 1983. – 264 с.

Висвітлюється процес виникнення та розвитку старослов'янських азбук і старослов'янської мови, а також описано фонетичну систему, морфологію та найважливіші особливості синтаксису.

- Леута, О.І. Старослов'янська мова : навч. посіб. / О.І. Леута. – Київ : Вища школа, 2001. – 193 с.

Охоплено всі розділи курсу старослов'янської мови, першої серед історико-лінгвістичних дисциплін, що вивчають на філологічних факультетах університетів і педінститутів. Найбільшою перевагою порівняно з іншими підручниками є чітка спрямованість на глибоке засвоєння та практичне закріплення матеріалу. Використано великий практичний матеріал, дібраний з пам'яток старослов'янської писемності. Наведено багато оригінальних прикладів. У кінці книги подано довідковий матеріал для семінарських і практичних занять, розміщено парадигми усіх грамапічних класів, словник старослов'янської мови.

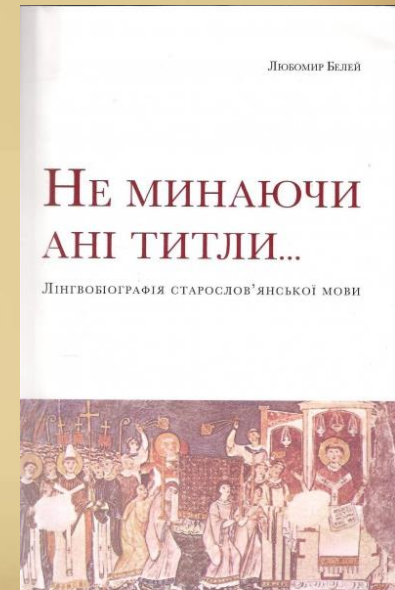

Брайчевський, М.Ю. Походження слов'янської писемності / М. Ю. Браїчевський. – 2-е вид. – Київ : Академія, 2002. – 153 с.

Дискусійну проблему формування слов'янської писемності автор розглядає у загальному соціокультурному контексті ранньої історії слов'янства, користуючись не лише писемними джерелами, а й величезним археологічним матеріалом. Теоретична глибина і дивовижна ерудиція автора поєднуються з умінням просто й цікаво розповісти про найскладніші речі.

Белей, Л. Не минаючи ані титли... Лінгвобіографія старослов'янської: історико-культурологічний нарис / Л. Белей. – Київ : Темпора, 2015. – 256 с.

Пропоноване дослідження - це лінгволабораторія, або історико-культурологічний нарис розвитку старослов'янської мови, покликаний з'ясувати місце та роль старослов'янської писемності в культурі українського народу. Ця проблематика привалий час перебувала під сильним ідеологічним пресом, в результаті чого нерідко піддавалася хибним, заідеологізованим інтерпретаціям. Автор виважено висвітлює темні сторінки лінгвобіографії старослов'янської мови та з'ясовує специфіку впливу найдавнішої літературної мови слов'ян на процес становлення української літературної мови.

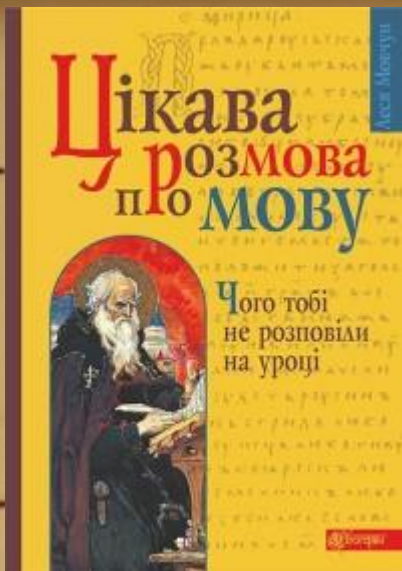

«Найбільше і найдорожче добро в кожного народу – це його мова, опта жива схованка людського духу, його багата скарбниця, в яку народ складає і своє давнє життя, і свої сподіванки, розум, досвід, почування» .

Панас Мирний

Давніший із літописів, який дійшов до нас, був написаний у 1377 році на пергаменті – вичиненій телячій шкірі. Він носить назву Лаврентіївського, за іменем монаха-переписувача Лаврентія. Зокрема до цього списку входить "Повість врем'яних літ" (або "Повість минулих літ"), написана на початку XII століття.

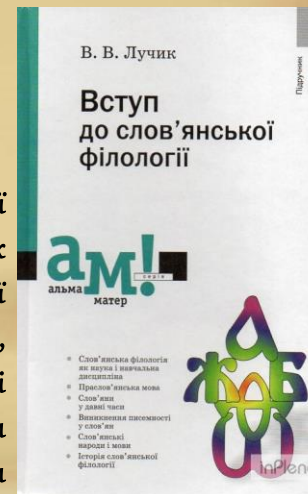

Мовчун, Л. Цікава розмова про мову. Чого тобі не розповіли на уроці / Л. Мовчун. – Тернопіль : Навчальна книга Богдан, 2017. – 312 с.

Автор зосереджує увагу на темах, які розглядаються в школі побіжно або й зовсім не розглядаються: міфи та наукові гіпотези про походження мови, штучні мови, невербальні засоби спілкування, етнолінгвістичний аспект вивчення мов, письмо як результат і чинник цивілізаційного процесу, потенційні слова, фразеологізми, ігрові можливості слова, слово в літературному творі, реклама як вид мовної маніпуляції тощо.

Лучик, В.В. Вступ до слов'янської філології : підручник / В.В. Лучик. – 2-ге вид., доп. – Київ : Академія, 2013. – 344 с.

У другому виданні підручника розкрито становлення і розвиток слов'янської філології в її взаємозв'язках з історією, особливостями буття слов'янських народів, їх культурою (писемністю), а також представлено наукові теорії, що стосуються цієї проблематики. Філологічно цінними є відомості про лексичні, фонетичні, граматичні ознаки праслов'янської мови, відображені в ній матеріальні й духовні цінності давніх слов'ян, а також про літературні мови, мікротови і діалекти сучасних слов'янських народів. Важливу для розуміння означеної проблематики поняттєву основу подано у короткому термінологічному словнику.

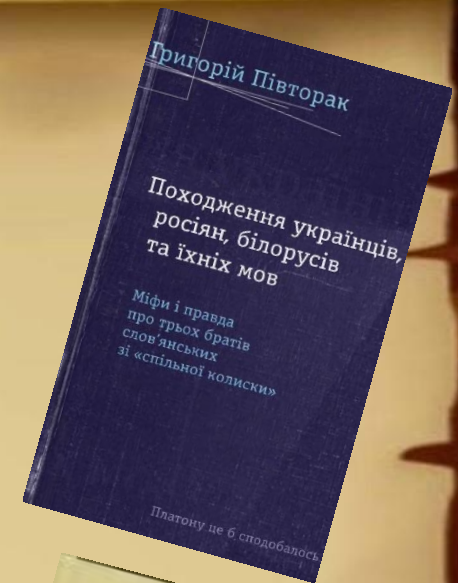

Півторак, Г. П. Походження українців, росіян, білорусів та їхніх мов : Міфи і правда про трьох братів слов'янських зі "спільної колиски" / Г.П. Півторак. – Київ : Академія, 2001. – 152 с.

У книзі на основі найновіших досягнень історичних та філологічних наук розглянуто походження східнослов'янських народів та їхніх мов. Доведено необґрунтованість доктрини про давньоруську народність і першу руську державу як "спільну колиску" українців, росіян та білорусів, розкрито терміни "Русь", "Росія", "Великоросія", "Малоросія" та історію їх вживання, пояснено походження назви "Україна", охарактеризовано етапи та особливості формування східнослов'янських мов.

Таранець, В.Г. Трипільський субстрат: походження давньоєвропейських мов : монографія / В.Г. Таранець. – Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2009. – 276 с.

У монографії розглядається проблема впливу Трипільського мовного субстрату на давньоєвропейські мови, носії яких, залишивши свою прабатьківщину в Анаполії на Близькому Сході, переселились зі сторони Східного Кавказу в південні степи Росії та України.

Статті, які можна знайти у читальному залі факультету філології та масових комунікацій

❖ Орел, А. С.

Витоки праслов'янської фонології (підсистема консонантизму) : лінгвісториографічний аспект [Текст] / А. С. Орел // Мовознавство. – 2019. – №3. – С. 38-45.

❖ Прискока, О.В.

Кирило-Мефодіївські традиції в мові давньоруської писемності / О.В. Прискока, В.Ю. Франчук // Мовознавство . – 2008. – №2-3. – С. 111-123.

❖ Прискока, О.В.

Формування і розвиток української історичної лексикології в загальнослов'янському аспекті / О. В. Прискока // Мовознавство. – 2018. – №2. – С. 16-27.

❖ Русанівський, В. М.

Староукраїнська і слов'яноруська мови на тлі розвитку інших слов'янських літературних мов / В.М. Русанівський // Мовознавство. – 1997. – №1. – С. 3-4.

❖ Франчук, В.Ю.

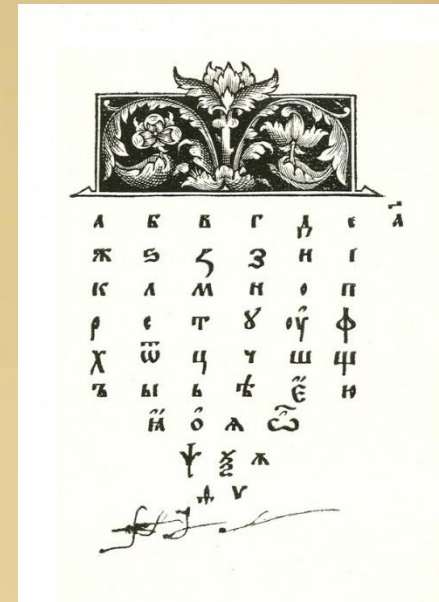
Другий південнослов'янський вплив у "Слові о полку Ігоревім" і "Задонщині" / В. Ю. Франчук // Мовознавство. – 2018. – №2. – С. 69-80.

Українська мова – нащадок давньоруської писемності

*«Мова – це спадок, отримуваний від пращурів,
що залишається нащадкам, спадок, до якого треба
ставитись зі страхом і повагою, як до чогось
священного, неоцінимого і недоступного для образ»*

Фрідріх Ніцше

Буквар Івана Федорова, Львів, 1574 р.

Найбільша бібліофільська рідкість східнослов'янського світу!

Огієнко, І. Історія української літературної мови / І. Огієнко ; упоряд., авт. іст.-біогр. нарису та прим. М. Тимошик. – Київ : Либідь, 1995. – 296 с.

В історичному розрізі, доступно і переконливо автор показав той воістину тернистий шлях, яким пройшла українська мова в умовах століть заборон, утисків, і обмежень, дослідив феномен незнищенності її як „душі нації”, „найціннішого скарбу” народу.

Водночас автор з'ясовує, яких негативних наслідків завдали процесові творення літературної мови репресії цензурних відомств царської Росії та політика партійно-більшовицького терору проти українського відродження в 20-30-х роках ХХ століття.

Русанівський, В.М. Історія української літературної мови : підручник / В.М. Русанівський. – Київ : АртЕк, 2001. – 392 с.

Якою була функціонально перша українсько-руська літературна мова? Звідки вона прийшла? Які були в ній стилі і яка була між ними відмінність? Ви знайдете відповіді на ці питання в пропонованому підручнику. Далі ви довідаєтесь, як старослов'янська мова, що нею починалася українсько-руська писемність, поступово перетворюється в староукраїнську і дістанете відповідь на таке непросте запитання: чому староросійська літературна мова, яка жила тим же джерелом, що й старослов'янська, утвердилася як літературна, а староукраїнська занепала. Висвітлюються путі і початки зародження нової української літературної мови, і боротьба за розширення її функціональних меж у ХХ ст.

Губерначук, С. Трипілля і українська мова : науково-популярне видання / С. Губерначук. – Київ : Фенікс, 2005. – 232 с.

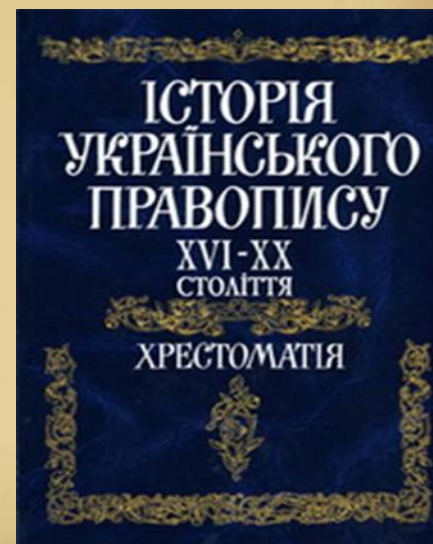
Автор намагається простежити найдавніші витопки української мови. На основі аналізу мовних, археологічних, етнографічних, антропологічних та історичних фактів дослідник приходить до думки про спадкоємний зв'язок між мовно-культурним світом українців та мовно-культурним світом творців Трипільської цивілізації.

Плющ, П.П. Історія української літературної мови : підручник / П.П. Плющ. – Київ : Вища школа, 1971. – 424 с.

В основу підручника покладено "Нариси з історії української літературної мови", опубліковані автором у 1958 році, матеріал яких був значно розширений і узгоджений з вимогами програми.

Історія українського правопису XVI–XX століття : хрестоматія / упор.: В. В. Німчук, Н. В. Пуряєва. – Київ : Наукова думка, 2004. – 582 с.

У хрестоматії представлені наукові та публіцистичні статті, а також граматичні праці, що відображають основні етапи становлення української орфографії та специфічних рис українського алфавіту; особливо детально висвітлено перебіг навколо правилписних дискусій XIX–XX ст.

Статті, які можна знайти у читальному залі факультету філології та масових комунікацій

❖ Гуменюк, Т.

Соціолінгвістичний погляд на питання багатословності української літературної мови / Т. Гуменюк // Дивослово. – 2012. – №4. – С. 37-41.

❖ Дейнека, В.М.

Сучасний погляд на мовну ситуацію в Київській Русі / В.М. Дейнека, І.М. Кобзар // Вісник Донецького державного університету економіки і торгівлі. – 2003. – №2. – С. 140-146.

❖ Ніколаєнко, Л. І.

Походження й систематичний розвиток назв заздрості в польській, російській та українській мовах / Л. І. Ніколаєнко // Мовознавство. – 2019. – №3. – С. 46-55.

❖ Пуряєва, Н.

Історико-лінгвістичні дослідження української мови: основні напрямки / Н. Пуряєва // Українська мова. - 2018. – №4. – С. 56-66.

❖ Ткачук, О.

Деякі аспекти проблеми походження української мови / О.Ткачук // Дивослово. – 1998. – №2. – С. 10-12.

The image features a central scroll with a torn edge, set against a dark background with decorative floral patterns. At the top of the scroll is an oval illustration of a stack of books, with one open in the foreground. Below this, the text "Дякую за увагу!" is written in a dark, serif font. At the bottom of the scroll, a lit candle in a holder sits on a saucer, with a quill pen resting on the saucer to its right.

Дякую за увагу!